

Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije
Stegne 7
1001 Ljubljana

info.box@akos-rs.si

Ljubljana, 18. 9. 2023

ZADEVA: Javna obravnava novega predloga Splošnega akta o dodatnih varnostnih zahtevah in omejitvah
Zveza: 0073-3/2023

Spoštovani,

Telekom Slovenije, d.d. (v nadaljevanju: Telekom Slovenije), naslovni Agenciji za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije (v nadaljevanju: Agencija) v roku posreduje predloge sprememb in dopolnitev novega predloga Splošnega akta o dodatnih varnostnih zahtevah in omejitvah (v nadaljevanju: Splošni akt), ki je bil dne 7. 8. 2023 objavljen na spletni strani Agencije.

Telekom Slovenije je predloge sprememb in dopolnitev posredoval že k prvotni različici Splošnega akta, ki je bila na spletni strani Agencije objavljena 6. 4. 2023, in sicer smo predloge sprememb in dopolnitev Agenciji posredovali 10. 5. 2023. Agencija je v novem predlogu Splošnega akta upoštevala določene predhodno posredovane predloge sprememb in dopolnitev Splošnega akta, na predloge sprememb in dopolnitev Telekoma Slovenije, ki jih Agencija ni upoštevala, pa se Telekom Slovenije v izogib ponovnemu navajanju v celoti sklicuje in Agenciji predlaga, da jih smiselno upošteva v končni verziji Splošnega akta.

Predlogi sprememb in dopolnitev določb Splošnega akta

V nadaljevanju podajamo konkretne pripombe oziroma predloge glede posameznih določb Splošnega akta, in sicer:

1. člen Splošnega akta (vsebina splošnega akta)

(i)

Telekom Slovenije predlaga, da se v 1. točki 1. člena Splošnega akta ustrezno popravi del besedila, ki se glasi: »...oziroma nosilcem ključnih delov sistema varnosti države (v nadaljnjem besedilu: operaterji)« oziroma, da se izbriše besedilo: »(v nadaljnjem besedilu: operaterji)«.

Obrazložitev:

V 1. točki 1. člena Splošnega akta je v zgoraj navedenem delu vsebinsko neustrezno navedeno (predvidevamo, da gre za napako), da se pojem »*nosilci ključnih delov sistema varnosti države*« v nadaljevanju Splošnega akta nanaša na operaterje. Predlagamo uporabo drugega primernejšega izraza ali pa brisanje dela, ki se glasi »(v nadaljnjem besedilu: operaterji)« v celoti, saj se v nadaljevanju vsebina Splošnega akta ne nanaša več zgolj na del, ki bi bil vezan le na nosilce ključnih delov sistema varnosti države.

(ii)

Telekom Slovenije predlaga, da se v 1. točki 1. člena Splošnega akta del besedila, ki se glasi: »...oziroma nosilcem ključnih delov sistema varnosti države...«

spremeni, tako da se glasi:

»...in nosilcem ključnih delov sistema varnosti države...«

Obrazložitev:

Menimo, da je pomensko bolj ustrezno, da se za elemente naštevanja ne uporablja beseda »oziroma«, ampak beseda »in«. S tem se tudi doseže poenotenje besedila naštevanja istih subjektov, ki se uporablja v 2. členu, Splošnega akta (pomen izraza »kritični subjekti«).

(iii)

Telekom Slovenije predlaga, da se v 1. točki 1. člena Splošnega akta del besedila, ki se glasi: »... zagotavljajo ta omrežja kritičnim subjektom, upravljavcem kritične infrastrukture ...«

spremeni, tako da se glasi:

»...zagotavljajo ta omrežja kritičnim subjektom, ki so upravljavci kritične infrastrukture ...«.

Dodatno predlagamo, da se v nadaljevanju tudi ustrezno popravijo sklanjatve posameznih kritičnih subjektov.

Obrazložitev:

Predlagano besedilo določa, da se usmeritve nanašajo na operaterje, ki zagotavljajo omrežja (i) kritičnim subjektom, (ii) upravljavcem kritične infrastrukture z drugih področij urejanja kritične infrastrukture (iii) izvajalcem bistvenih storitev, (iv) organom državne uprave in (v) nosilcem ključnih delov sistema varnosti države. Iz predloga je mogoče razumeti, da so »kritični subjekti« ena od naštetih (5) kategorij uporabnikov. Glede na pomen izraza »kritični subjekti«, ki ga opredeljuje 2. člen Splošnega akta, pa le-ta zajema vse štiri kategorije uporabnikov in ne le eno od navedenih (ločenih) kategorij. Predlagamo, da se besedilo spremeni na način, da bo jasno, da se vsebina nanaša na kritične subjekte, ki so upravljavci kritične infrastrukture.

2. člen Splošnega akta (pomen izrazov)

(i)

Telekom Slovenije predlaga, da se drugi odstavek 2. člena Splošnega akta, ki se glasi:

»Ostali izrazi, uporabljeni v tem splošnem aktu, imajo enak pomen, kot ga določa zakon.«

spremeni oziroma dopolni, tako da se glasi:

»Ostali izrazi, uporabljeni v tem splošnem aktu, imajo enak pomen, kot ga določata zakon in Splošni akt o varnosti omrežij, storitev in podatkov.«

Obrazložitev:

Predlog Splošnega akta (samostojno) v prvem odstavku 2. člena določa pomen zgolj treh izrazov, za pomene ostalih pa se sklicuje na zakon (ZEKom-2). V Splošnem aktu pa se poleg izrazov, definiranih v ZEKom-2 uporabljajo tudi določeni izrazi, katerih pomen definira Splošni akt o varnosti omrežij, storitev in podatkov (npr. izrazi razpoložljivost, zaupnost, celovitost, avtentičnost ...). Da pomen določenih izrazov ne ostane nedoločen oziroma nedorečen oziroma da ne bo prihajalo do različnih razlag pomena izrazov, se predlagana navedena dopolnitev.

3. člen Splošnega akta (splošne usmeritve)

(i)

Telekom Slovenije predlaga, da se ustrezno opredeli, na koga oziroma na kaj se nanaša pojem oziroma izraz »...s strani tretjih...«, ki je uporabljen v 1. točki prvega odstavka 3. člena Splošnega akta.

Obrazložitev:

Naveden pojem oziroma izraz ni ustrezno definiran oziroma opredeljen.

(ii)

Telekom Slovenije predlaga, da se 7. točka prvega odstavka 3. člena Splošnega akta, ki se glasi:

»7. da uporabljene komponente nimajo znanih aktivno zlorabljenih ranljivosti,«

spremeni oziroma dopolni, tako da se glasi:

»7. da uporabljene komponente nimajo neodpravljenih znanih kritičnih ali aktivno zlorabljenih ranljivosti,«

Obrazložitev:

Pri vsaki opremi se lahko realno pričakuje, da se bodo odkrile varnostne ranljivosti, ki se bodo lahko tudi aktivno zlorabljale. Pomembno pri tem je, da se vse takšne ranljivosti (čim prej) odpravijo. Prav tako je pomembno, da sistem nima neodpravljenih kritičnih varnostnih ranljivosti, ne glede ali se že aktivno zlorabljajo ali (še) ne in ne samo tistih, ki se že aktivno zlorabljajo. S stališča varnosti je torej pomembno ne samo ali so znane (aktivno zlorabljene) ranljivosti, ampak da so te tudi odpravljene oziroma da je proces njihovega odpravljanja hiter in uspešen.

(iii)

Telekom Slovenije predlaga, da se 8. točka prvega odstavka 3. člena Splošnega akta, ki se glasi:

»8. za vsakega dobavitelja se ocenjuje in upošteva tudi tveganja povezana s pravicami uporabe ključnih tehnologij, ki so potrebne za izdelavo in uporabo opreme in s tem posledično omejitve ali prekinitve pri dobavi opreme, nadomestnih delov ali za storitve podpore tretje ravni,«

spremeni, tako da se glasi:

»8. za vsakega dobavitelja se, glede na podatke, ki so dostopni operaterju, ocenjuje in upošteva tudi tveganja povezana s pravicami uporabe ključnih tehnologij, ki so potrebne za izdelavo in uporabo opreme in s tem posledično omejitve ali prekinitve pri dobavi opreme, nadomestnih delov ali za storitve podpore tretje ravni,«

Obrazložitev:

Operaterji nimamo dostopa do potrebnih podatkov o pravicah uporabe ključnih tehnologij, ki so potrebne za izdelavo in uporabo opreme. Te pravice praviloma predstavljajo poslovno skrivnost dobaviteljev, predmet raznih bi- in multi-lateralnih dogovorov ali pa so kakorkoli drugače omejene (geografsko, na ciljnega kupca, na element omrežja ...) in v splošnem javno nedostopne, zato ne moremo ustrezno ocenjevati teh vidikov oziroma jih lahko ocenjujemo v omejenem obsegu in glede na podatke, s katerimi razpolagamo. Operaterji lahko prvenstveno ocenjujemo zgolj tveganja, ki se nanašajo na omejitve ali prekinitve pri dobavi opreme, kar pa je zajeto že pri ocenjevanju v točki 1. in 6. prvega odstavka 3. člena Splošnega akta.

(iv)

Telekom Slovenije predlaga, da se 9. točka prvega odstavka 3. člena Splošnega akta, ki se glasi:

»9. izogibanje enemu samemu dobavitelju, da se prepreči odvisnost ter zagotovi odpornost v primeru kritičnih ranljivosti komponent, katastrofalne okvare omrežja oziroma grožnje za varnost omrežij in storitev kritičnih subjektov s strani tretjih fizičnih ali pravnih oseb javnega ali zasebnega prava.«

spremeni oziroma dopolni, tako da se glasi:

»9. izogibanje enemu samemu dobavitelju, da se zmanjša odvisnost ter poveča odpornost v primeru kritičnih ranljivosti komponent, katastrofalne okvare omrežja oziroma grožnje za varnost omrežij in storitev kritičnih subjektov s strani tretjih fizičnih ali pravnih oseb javnega ali zasebnega prava.«

Obrazložitev:

Predlagamo prilagoditev zapisa glede obveznosti operaterjev pri presoji dobavne verige komponent kritičnih elementov omrežja in storitev podpore tretje ravni.

4. člen Splošnega akta (ocenjevanje tveganosti)

(i)

Telekom Slovenije predlaga, da se bolj jasno opredeli oziroma definira pojem »*zmogljivost*«, ki se uporablja v 1. točki drugega odstavka 4. člena Splošnega akta v povezavi z vrednotenjem tehničnih vidikov tveganosti dobavitelja.

Obrazložitev:

V 1. točki drugega odstavka 4. člena Splošnega akta se del predlaganega besedila glasi »*celotno kakovost (vključno z varnostnimi vidiki) in zmogljivosti*«, nikjer pa ni jasno opredeljeno oziroma definirano, na kaj se nanaša pojem »*zmogljivost*«. Če se beseda nanaša na performančno zmogljivost komponente oziroma kritične elemente omrežja, je to parameter, ki je vezan na izbiro posameznega elementa in (v splošnem) ni vezan na dobavitelja oziroma njegovo tveganost (dobavitelj lahko pomuja performančno bolj in manj zmogljive komponente). Če pa so mišljene kakšne druge zmogljivosti (npr. zmogljivost pravočasne dobave, nadgradnje, odprave napak in ranljivost ...) pa se naj to tudi ustrezno navede oziroma opredeli.

(ii)

Telekom Slovenije predlaga, da se bolj jasno opredeli oziroma definira pojem »*lastnega upravljanja in vzdrževanja*«, ki se uporablja v 7. točki drugega odstavka 4. člena Splošnega akta v povezavi z vrednotenjem tehničnih vidikov tveganosti dobavitelja.

Obrazložitev:

V izogib morebitnim različnim interpretacijam navedene zahteve predlagamo jasno oziroma nedvoumno opredelitev, na kaj se nanaša pojem »*lastno upravljanje in vzdrževanje*«.

(iii)

Telekom Slovenije predlaga, da se tretji odstavek 4. člena Splošnega akta ustrezno prilagodi, tako da bodo obveznosti operaterjev v povezavi z vrednotenjem netehničnih vidikov tveganosti dobaviteljev jasno in nedvoumno določene.

Obrazložitev:

V tretjem odstavku 4. člena Splošnega akta je veliko nejasnosti, in sicer:

- 1. točka navedene določbe, ki opredeljuje zmožnost dobavitelja glede varovanja pred nepooblaščenim dostopom do podatkov o prometu in komunikacijskih podatkov, predstavlja (vsebinsko tehnično) zahtevo, ki po vsebini spada med osnovne varnostne zahteve (in ne med dodatne varnostne zahteve), saj lahko operater le tako zagotavlja zaupnost komunikacij;
- 2. točka navedene določbe opredeljuje zmožnost dobavitelja za neprekinjeno dobavo, ki je (vsaj delno) opredeljena že med usmeritvami oziroma zahtevami v 3. členu Splošnega akta (1. in 6. točka prvega odstavka);
- 3. točka navedene določbe je zapisana preveč splošno.

5. člen Splošnega akta (splošne usmeritve glede delovanja kritičnih elementov omrežja)

(i)

Telekom Slovenije predlaga, da se v drugem odstavku 5. člena Splošnega akta jasneje opredeli, na katere primere selitve kritičnih elementov omrežja se nanaša določba.

Obrazložitev:

Predlagana določba drugega odstavka 5. člena Splošnega akta operaterjem nalaga, da morajo vsaj 30 dni pred nameravano selitvijo kritičnega elementa omrežja o tem obvestiti Agencijo in organ pristojen za informacijsko varnost. Pri tem pa ni opredeljeno, na katere selitve se nanaša določba (vse / znotraj Republike Slovenije / v Evropsko unijo / izven Evropske unije). Predlagamo, da se jasno opredeli, na katere selitve se nanaša obveznost predhodnega obveščanja. Pri tem predlagamo, da se obveznost nanaša samo na selitve izven držav Evropske unije, v vsakem primeru pa predlagamo, da so iz obveščanja izvzete selitve znotraj Republike Slovenije, saj je nabor kritičnih elementov omrežja (priloga Splošnega akta) takšen, da se selitve znotraj Republike Slovenije (zaradi optimizacij procesov in omrežja) lahko dogajajo zelo pogosto.

(ii)

Telekom Slovenije predlaga, da se v tretjem odstavku 5. člena Splošnega akta jasneje opredeli, na katere primere selitve storitev podpore tretje ravni za kritične elemente omrežja se nanaša določba.

Obrazložitev:

Podobno kot v predlogu k drugemu odstavku 5. člena Splošnega akta, se tudi v tretjem odstavku operaterjem nalaga obveznost obveščanja Agencije in organa pristojnega za informacijsko varnost vsaj 30 dni pred selitvijo izvajanja storitev podpore tretje ravni in pri tem ni opredeljeno na katere selitve se določba nanaša (vse / znotraj Republike Slovenije / v Evropsko unijo / izven Evropske unije). Predlagamo, da se jasno opredeli, na katere selitve se nanaša obveznost obveščanja. Pri tem predlagamo, da se obveznost nanaša samo na selitve med državami izven Evropske unije oziroma selitve iz držav Evropske unije v države izven Evropske unije. Opredeli se naj tudi, kako se naj (glede na lokacijo izvajanja storitev podpore tretje ravni) obravnava obveščanje za primere globalnih dobaviteljev, ki imajo svoje podporne centre razporejene globalno in se izvajanje storitev podpore tekom dneva seli med različnimi centri oziroma lokacijami.

8. člen Splošnega akta (pravila glede dostopov in uporabe kritičnih elementov omrežja)

(i)

Telekom Slovenije predlaga, da se 7. točka prvega odstavka 8. člena Splošnega akta, ki se glasi:

»7. se izvaja neizbrisno beleženje dostopov in poskusov dostopov, ki se hrani vsaj 12 mesecev, vključno z varnostno kopijo,«

spremeni tako, da se glasi:

»7. se izvaja neizbrisno beleženje dostopov in poskusov dostopov, ki se hrani vsaj 6 mesecev, vključno z varnostno kopijo, lahko pa tudi za daljše obdobje, kadar iz analize obvladovanja tveganj in ocene sprejemljive ravni tveganj izhaja, da bi bilo tveganja ustrezno obvladovati z daljšo hrambo dnevniških zapisov,«

ali

»7. se izvaja neizbrisno beleženje dostopov in poskusov dostopov, ki se hranijo toliko časa, kot za tovrstne dogodke določa Zakon o informacijski varnosti za izvajalce bistvenih storitev,«

Obrazložitev:

Trajanje beleženja dostopov je neusklajeno med predmetnim predlogom Splošnega akta (predlog predvideva obdobje hrambe vsaj 12 mesecev), predlogom Splošnega akta o varnosti omrežij, storitev in podatkov (zadnji predlog objavljen 19. 5. 2023 predvideva obdobje hrambe vsaj 6 mesecev) in Zakonom o informacijski varnosti (ZInfV), ki v petem odstavku 12. člena predvideva hrambo za obdobje *»šestih mesecev, lahko pa tudi za daljše obdobje, kadar iz analize obvladovanja tveganj in ocene sprejemljive ravni tveganj izhaja, da bi bilo tveganja ustrezno obvladovati z daljšo hrambo dnevniških zapisov«*.

Sicer predlagana določba Splošnega akta velja zgolj za kritične elemente omrežja, v predlogu Splošnega akta o varnosti omrežij, storitev in podatkov pa se določba nanaša na vsa ključna sredstva, vendar pa bi takšno razlikovanje obdobja hranjenja dnevniških zapisov (glede na to ali je nek element/sistem kritični element omrežja ali zgolj ključno sredstvo) pomenilo kompleksnejši sistem hranjenja podatkov in potencialno tudi vzpostavitev dveh takšnih sistemov z različnimi obdobji hranjenja podatkov. Prav tako je nesmiselno, da operaterji hranimo podatke o dostopih za daljše obdobje, kot pa ga ZInfV zahteva za izvajalce bistvenih storitev (zgoraj citirani peti odstavek 12. člena ZInfV) in za organe državne uprave (peti odstavek 17. člena ZInfV).

Predlagamo, da se poenoti obdobje hrambe podatkov v obeh navedenih splošnih aktih, in sicer na način oziroma za obdobje, kot ga določa ZInfV za izvajalce bistvenih storitev. Podredno predlagamo, da se predmetni Splošni akt glede obdobja hrambe sklicuje na relevantno določbo ZInfV. S prenosom direktive NIS2 v nacionalno zakonodajo bodo tudi operaterji namreč postali izvajalci bistvenih storitev.

(ii)

Telekom Slovenije predlaga, da se 8. točka prvega odstavka 8. člena Splošnega akta, ki se glasi:

»8. se izvaja beleženje in nadzor vseh programskih posegov nad komponentami, kjer je to mogoče, vključno s spremembami konfiguracij. Zapisi se hranijo vsaj 12 mesecev, vključno z varnostno kopijo,«

spremeni tako, da se glasi:

»8. se izvaja beleženje in nadzor vseh programskih posegov nad komponentami, kjer je to mogoče, vključno s spremembami konfiguracij. Zapisi se hranijo vsaj 6 mesecev, vključno z varnostno kopijo, lahko pa tudi za daljše obdobje, kadar iz analize obvladovanja tveganj in ocene sprejemljive ravni tveganj izhaja, da bi bilo tveganja ustrezno obvladovati z daljšo hrambo dnevniških zapisov,«

ali

»8. se izvaja beleženje in nadzor vseh programskih posegov nad komponentami, kjer je to mogoče, vključno s spremembami konfiguracij. Zapisi se hranijo toliko časa, kot za tovrstne dogodke določa Zakon o informacijski varnosti za izvajalce bistvenih storitev,«

Obrazložitev:

Glej predhodno obrazložitev predloga k 7. točki prvega odstavka 8. člena Splošnega akta.

(iii)

Telekom Slovenije predlaga, da se tretji odstavek 8. člena Splošnega akta, ki se glasi:

»(3) Preden operater prenese storitev upravljanja, vzdrževanja ali posodabljanja kritičnih elementov omrežja ali njihovih posameznih komponent na tretjo osebo, preveri in zagotovi, da so pri njej vzpostavljeni vsaj enaki ali boljši varnostni mehanizmi in procesi upravljanja z varnostjo, kot jih ima vzpostavljene sam. O nameri prenosa nemudoma obvesti kritični subjekt ter agencijo in organ pristojen za informacijsko varnost.«

v celoti črta.

Podredno predlagamo, da se navedena določba spremeni tako, da se glasi:

»(3) Preden operater prenese storitev upravljanja, vzdrževanja ali posodabljanja kritičnih elementov omrežja ali njihovih posameznih komponent na tretjo osebo, preveri in zagotovi, da so pri njej vzpostavljeni vsaj enaki ali boljši varnostni mehanizmi in procesi upravljanja z varnostjo, kot jih ima vzpostavljene sam. O nameri prenosa nemudoma obvesti agencijo in organ pristojen za informacijsko varnost.«

Obrazložitev:

Operater lahko izvaja storitve upravljanja, vzdrževanja ali posodabljanja kritičnih elementov omrežja ali njihovih posameznih komponent sam, zanj jih lahko izvaja pogodbeni zunanji izvajalec oziroma lahko te storitve spadajo med storitve podpore tretje ravni. Zadnji stavek tretjega odstavka 8. člena Splošnega akta bi pomenil, da je potrebno

obveščanje, če bi te storitve prenesli na tretjo osebo (ki ni izvajalec storitve podpore tretje ravni) pozneje, ne pa takoj ob vzpostavitvi / namestitvi kritičnih elementov omrežja ali posameznih komponent, saj zahteve o obveščanju v tem primeru ni (9. člen Splošnega akta zahteva zgolj obveščanje za izvajanja storitev podpore tretje ravni pa še to zgolj ob uveljavitvi tega Splošnega akta).

Prav tako je v praksi zelo kompleksna izvedba obveščanje vseh deležnikov, kot to predvideva zadnji stavek tretjega odstavka 8. člena Splošnega akta. Ta zahteva obveščanje Agencije, organa pristojnega za informacijsko varnost in kritičnih subjektov. Kritični subjekti so (po definiciji izraza v 2. členu tega Splošnega akta) upravljalci kritične infrastrukture, izvajalci bistvenih storitev, organi državne uprave in nosilci ključnih delov sistema varnosti države. Kritičnih subjektov je veliko in niti ni nujno, da so vsi tudi poznani operaterju, prav tako operater nima kontaktov za vsakega od teh kritičnih subjektov, preko katerih bi izvajal obveščanje. Prav tako se bo lahko s prenosom direktive NIS2 v nacionalno zakonodajo število izvajalcev bistvenih storitev povečalo, kar bi pomenilo, da je predlagano obveščanje v praksi neizvedljivo. Menimo, da je zadostno obveščanje zgolj Agencije in organa pristojnega za informacijsko varnost (če je obveščanje sploh smiselno/potrebno), navedena organa pa lahko v nadaljevanju obveščata kritične subjekte.

Priloga: Seznam kritičnih elementov omrežja in pripadajočih informacijskih sistemov

Telekom Slovenije predlaga, da se skupine kritičnih elementov omrežja ter posamezne funkcionalnosti omrežja in informacijskih sistemov zapiše bolj jasno, kjer je možno čim bolj skladno s standardi (npr. 3GPP, TMF...) za mobilna omrežja ali pripadajoče OSS, BSS informacijske sisteme.

Obrazložitev:

Glede na pomembnost opredelitev je potrebna in verjamemo, da tudi možna, bolj jasna definicija skupin kritičnih elementov omrežja ter funkcionalnosti omrežja in informacijskih sistemov – npr. uporabi se lahko 3GPP TS 23.501 ali ETSI standard, prav tako pa se lahko sisteme opiše s primeri.

Splošni predlog

Telekom Slovenije predlaga, da naj Splošni akt dodatno precizira oziroma natančneje določi vloge in zahteve do dobaviteljev opreme ali storitev ter do proizvajalcev opreme.

Obrazložitev:

V osnovi v dobavni verigi ločimo med proizvajalci opreme in dobavitelji opreme ter storitev, zato mora biti v Splošnem aktu jasno določeno ali se vse zahteve oziroma obveznosti enako nanašajo na proizvajalce in dobavitelje ali pa so specifične zahteve vezane le na bodisi proizvajalce bodisi dobavitelje.

S spoštovanjem.

Pripravili:
Sašo Potočnik
Pravne zadeve

Boštjan Vrečko
Korporativna varnost

mag. Matjaž Beričič
Dostopovna omrežja

Poslati:
- na e-mail naslov info.box@akos-rs.si

Telekom Slovenije, d.d.
mag. Vesna Prodnik
članica uprave

